

Sygn. akt I Ca 384/19

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 25 września 2019 roku.

Sąd Okręgowy w Sieradzu I Wydział Cywilny

w następującym składzie:

Przewodniczący SSO Katarzyna Powalska

po rozpoznaniu w dniu 25 września 2019 roku w Sieradzu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Spółki z o.o. w S.

przeciwko M. G.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Rejonowego w Zduńskiej Woli

z dnia 17 maja 2019 roku, sygn. akt I C 452/19

uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi Rejonowemu w Zduńskiej Woli do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sygn. akt I Ca 384/19

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 17 maja 2019 r. Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli w sprawie o sygn. akt I C 452/19 z powództwa (...) Sp. z o.o. z siedzibą w S. przeciwko M. G. uchylił nakaz zapłaty wydany w postępowaniu nakazowym w dniu 10 stycznia 2019 roku w sprawie sygn. akt. I Nc 1/19 przez Sąd Rejonowy w Zduńskiej Woli I Wydział Cywilny i oddalił powództwo oraz zasądził od (...) Sp. z o.o. w S. na rzecz M. G. 987 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania w tym 900 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa prawnego.

Apelację od powyższego wyroku w ustawowym terminie wywiódł pełnomocnik powoda, który zaskarżył wyrok w całości i zarzucił rozstrzygnięciu naruszenie:

- art. 233 § 1 k.p.c. polegające na przekroczeniu granic swobodnej oceny dowodów poprzez dowolną, a nie swobodną ocenę dowodów zgromadzonych w sprawie, polegającą na odmowie przyznania przedłożonych przez powódkę dokumentów wystarczającego waloru dowodowego, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez Sąd, że powódka nie wypełniła weksła zgodnie z deklaracją wekslową i nie przedstawiła weksła do zapłaty w sposób prawidłowy, mimo że Pozwany odebrał przesyłkę zawierającą wezwanie do zapłaty wraz z oświadczeniem o wypełnieniu weksła in blanco;

- art. 232 k.p.c. w zw. z art. 6 k.c. poprzez przyjęcie przez Sąd I instancji, że w niniejszej sprawie ciężar dowodu spoczywa wyłącznie na powódce i polegające na błędnym przyjęciu, że powód nie udowodnił przedstawienia weksla do zapłaty, mimo że przedłożył do akt sprawy potwierdzenie nadania przesyłki poleconej o nr (...).

W oparciu o tak sformułowane zarzuty skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku oraz uwzględnienie powództwa w całości i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm prawem przepisanych, w tym także za instancję odwoławczą, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja strony powodowej okazała się o tyle zasadna, że skutkowałą uchyleniem zaskarżonego wyroku. Sprawa toczyła się w postępowaniu uproszczonym, dlatego uzasadnienie Sądu II instancji ma formę wynikającą z treści art. 505¹³ § 2 k.p.c. Zgodnie z art. 378 § 1 k.p.c. sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji, pod uwagę biorąc z urzędu nieważność postępowania. W postępowaniu uproszczonym apelacja została ukształtowana w sposób istotnie odbiegający od ujęcia zawartego w przepisanych ogólnych o apelacji. Zgodnie z art. 505 § 2 k.p.c. apelację można oprzeć na zarzutach naruszenia prawa materialnego przez jego błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie oraz naruszenie prawa procesowego mogącego mieć wpływ na treść orzeczenia. Konsekwencją tego jest związanie sądu odwoławczego sformułowanymi w apelacji zarzutami apelacyjnymi. Wyznaczają one zakres rozpoznania sprawy na skutek apelacji. W postępowaniu uproszczonym znacznie zacieśnione zostały także kompetencje sądu II instancji w zakresie prowadzenia postępowania dowodowego. W zasadzie poza wyjątkiem przypadków oparcia apelacji na późniejszym wykryciu okoliczności faktycznych lub środków dowodowych, których strona nie mogła skorzystać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ograniczają się one do prowadzenia dowodów z dokumentów (art. 505 § 11 kpc, postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 2015r. III CZ 15/15, Lex nr 1682212). Oznacza to, że sąd odwoławczy w postępowaniu uproszczonym jest jedynie sądem prawa, o ile nie zachodzi przypadek z art. 505¹¹ § 2 k.p.c.

Zaskarżone orzeczenie, w ocenie Sądu Okręgowego, nie poddaje się do weryfikacji w toku instancji. Zapadłe rozstrzygnięcie, mimo wewnętrznej spójności, nie może się ostać w obrocie prawnym, a to dlatego że Sąd Rejonowy nie rozpoznał istoty sprawy. Pojęcie "istoty sprawy", o którym mowa w art. 386 § 4 k.p.c., dotyczy jej aspektu materialno-prawnego. W orzecznictwie Sądu Najwyższego przyjmuje się jednolicie, że do nie rozpoznania istoty sprawy dochodzi wówczas, gdy rozstrzygnięcie Sądu I instancji nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy. W szczególności chodzi zaś tutaj o różnego rodzaju zaniedbania, które w ogólnym rozrachunku polegają na zaniechaniu zbadania materialnej podstawy żądania albo pominięciu merytorycznych zarzutów stron przy jednoczesnym bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialno-prawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (por. wyroki SN z dnia 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00, opubl. OSP Nr 3/2003 poz. 36; z dnia 21 października 2005 r., III CK 161/05, opubl. baza prawna LEX Nr 178635.; z dnia 12 listopada 2007 r., I PK 140/07, opubl. OSNP Nr 1-2/2009 poz. 2 oraz wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 19 grudnia 2007 r., I ACa 209/06, opubl. baza prawna LEX nr 516551 i wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 8 listopada 2012 r. sygn. I ACa 486/12). Inaczej mówiąc "nierozpoznanie istoty sprawy" oznacza uchybienie procesowe sądu pierwszej instancji polegające na całkowitym zaniechaniu wyjaśnienia istoty lub treści spornego stosunku prawnego przez co rozumie nie wniknięcie w podstawę merytoryczną dochodzonego roszczenia, a w konsekwencji pominięcie tej podstawy przy rozstrzygnięciu sprawy. Oceny, czy Sąd I instancji rozpoznał istotę sprawy, dokonuje się zaś na podstawie analizy żądań pozwu, stanowisk stron i przepisów prawa materialnego stanowiących podstawę rozstrzygnięcia. Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Rejonowy rozpoznał sprawę ale jedynie w pewnym aspekcie. Roszczenie było od wniesienia pozwu dochodzone jako wynikające z weksla i pod takim wyłącznie kątem było przez sąd pierwszej instancji analizowane. Wbrew pozorom sytuacja nie jest jednak taka oczywista, a to ze względu na charakter sprawy i czynności dokonywane przez pozwaną. Przypomnieć należy, że postępowanie sądowe, w którym Sąd orzeka w oparciu o weksel, niezależnie od trybu postępowania (tryb nakazowy, zwykły), charakteryzuje się pewnymi szczególnymi cechami, bezpośrednio wynikającymi ze specyficznych właściwości

zobowiązania wekslowego. Specyfika postępowania nakazowego, w którym Sąd orzeka w oparciu o weksel jest taka, że w pierwszej fazie po wniesieniu pozwu Sąd bada załączony weksel pod względem formalnym i jeżeli badanie to wypadnie pozytywnie tj. nie ujawni się żadna wada prawna weksla, Sąd wydaje nakaz zapłaty. W fazie tej dominuje abstrakcyjność i surowość zobowiązania wekslowego. Przedstawiony do realizacji weksel powinien więc zawierać wszystkie cechy ważności. Weksel nie może nasuwać wątpliwości co do swej prawdziwości i treści. Przedmiotem procesu wekslowego mogą być tylko roszczenia wynikające bezpośrednio z weksla. Druga faza tego postępowania dotyczy sytuacji, gdy pozwany wniesie zarzuty od nakazu zapłaty. Występuje tu mianowicie rygorizm prawa wekslowego zarówno pod względem formalnym jak i materialnym, wobec czego pozwany dłużnik zobowiązany z weksla, w porównaniu do innych roszczeń majątkowych, ma stosunkowo niewielkie możliwości obrony przed skierowanym przeciwko niemu żądaniem. Rygorizm materialny przejawia się przede wszystkim w ograniczeniu zarzutów przysługujących dłużnikowi wekslowemu. Dłużnik może podnieść tylko te zarzuty, które przysługują mu na podstawie przepisów prawa wekslowego (art.17 prawa wekslowego), inne zarzuty są niedopuszczalne. W podobny sposób trzeba też zapatrywać się na przypadek rozpoznawania roszczenia wekslowego w trybie zwykłym. Zgodnie jednak z ugruntowanym stanowiskiem judykatury w postępowaniu nakazowym po wniesieniu zarzutów od nakazu zapłaty dopuszczalne jest także powoływanie się na podstawę faktyczną i prawną, wynikającą z łączącego strony stosunku prawnego, z w związku, z którym został wystawiony weksel gwarancyjny. Oznacza to możliwość rozpoznania sprawy nie tylko w granicach nakazu zapłaty, lecz w ramach wyznaczonych stosunkiem podstawowym i po uchyleniu nakazu zapłaty wydania wyroku na podstawie dokonanych ustaleń, (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z dnia 22 stycznia 2019 r. I ACa 461/18 Lex nr 2624144). W niniejszej sprawie pozwana wprowadziła w zarzutach od nakazu zapłaty zawarła argumenty natury bardzo ogólnej, jednak w toku postępowania, po wniesieniu zarzutów podjęła merytoryczną polemikę ze stroną powodową, składając pismo procesowe z dnia 10 maja 2019 r., w którym zgłosiła zarzuty godzące w byt prawny głównego zobowiązania pożyczkowego, a w konsekwencji zobowiązania wekslowego. Pozwana negowała istnienie roszczenia dochodzonego pozwem w kontekście złożonych przez powoda dowodów, kwestionowała wymagalność objętego pozwem świadczenia, negowała podstawy wypełnienia weksla i wreszcie podniosła zarzut stosowania w umowie klauzul abuzywnych. Tymczasem Sąd Rejonowy rozpoznając sprawę wyraźnie zaznaczył w uzasadnieniu, że skoro kwestia pożyczki podnoszona była jedynie w kontekście zasadności wystawienia weksla in blanco to sąd był związany tak zakreślonymi podstawami faktycznymi żądania. Nie jest to jednak twierdzenie prawidłowe.

Co do zasady zobowiązanie wekslowe jest zobowiązaniem abstrakcyjnym, co oznacza, że nieprawidłowość, nieważność bądź brak przyczyny prawnej tzw. causa nie ma wpływu na ważność zobowiązania wekslowego. Nie ma również wpływu okoliczność, że nie został osiągnięty cel, dla którego wystawiono weksel. Taka regulacja uzasadnia tezę, że zobowiązanie wekslowe jest oderwane od swej podstawy prawnej, stanowiącej gospodarczą przyczynę wystawienia weksla. Abstrakcyjny charakter zobowiązania wekslowego ulega jednak ograniczeniu gdy weksel pełni funkcję gwarancyjną zawartego zobowiązania, jak miało to miejsce w przedmiotowej sprawie. Sąd Okręgowy w pełni podziela stanowisko utrwalone już w orzecznictwie, zgodne z cytowanym wyżej wyrokiem Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, zgodnie z którym jeśli mamy do czynienia z gwarancyjną funkcją weksla przy dochodzeniu spełnienia świadczenia, a dłużnik powołuje się na zarzuty odnoszące się wprost do podstawowego stosunku zobowiązaniowego, to sąd nie może, powołując się na zakres podstawy faktycznej z pozwu, ograniczyć rozpoznania sprawy wyłącznie do aspektu związanego z wekslem. Może zaś w pełnym zakresie badać relacje stron umowy na podłożu stosunku podstawowego. W takich okolicznościach tylko takie badanie gwarantuje rozpoznanie istoty sprawy.

Tymczasem sąd pierwszej instancji skupił swoje rozważania wyłącznie na kwestii zobowiązania wekslowego, nie odnosząc się w jakiegokolwiek mierze do stosunku podstawowego. Tymczasem trzeba zauważyć, że strony umowy zabezpieczając zobowiązanie pozwanej wynikające z pożyczki z dnia 7 czerwca 2018 r. doprowadziły do podpisania przez pozwaną weksla in blanco, do którego zostało także zawarte porozumienie wekslowe. Z niego zaś wynikały podstawy do wypełnienia weksla przez wierzyciela wekslowego. Weksel został przez powoda wypełniony w dniu 30 listopada 2018 r. i sąd skupił się wyłącznie na podstawach tej czynności, a następnie skuteczności doręczenia pozwanej zawiadomienia o wypełnieniu weksla i wezwania do jego wykupu. Uznając, że nie ma podstaw do przyjęcia

skuteczności doręczenia tych oświadczeń doszedł do przekonania, że weksel został wypełniony niezgodnie z deklaracją wekslową, a zatem nie może stanowić podstawy dochodzonego roszczenia.

Tymczasem powód wykazywał podejmowanie wobec dłużniczki czynności na gruncie łączącej strony umowy pożyczki, przede wszystkim wysyłanie wezwania do zapłaty i wreszcie wypowiedzenia samej umowy. Do pisma powoda stanowiącego odpowiedź na zarzuty, załączono w kopiach wezwanie do zapłaty z 23.10.2018 r., oświadczenie o wypowiedzeniu umowy z 8.11.2018 r. wraz z dowodami ich nadania przesyłką poleconą. Już analiza tych czynności może prowadzić do wniosku, że roszczenie mogło stać się wymagalne i to niezależnie od aspektu związanego z wypełnieniem weksla. W tej zaś mierze nie można zapominać o zgłoszonych przez pozwaną zarzutach dotyczących wysokości roszczenia i zawarcia w umowie klauzul abuzywnych. Jedynie bowiem ocena wszystkich tych okoliczności może doprowadzić do rozpoznania istoty sprawy.

Konkludując stwierdzić należy, iż wskutek powyższych zaniechań doszło do nierozpoznania istoty sprawy i brak analizy we wskazanym zakresie uniemożliwia kontrolę instancyjną wydanego orzeczenia.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien przeprowadzić postępowanie nakierowane na ustalenia odnoszące się do oceny istniejącego pomiędzy stronami podstawowego stosunku zobowiązaniowego w kontekście zarzutów merytorycznych podniesionych kontra żądaniu pozwu przez pozwaną, niezależnie od oceny na gruncie zobowiązania wekslowego.

Wobec powyższego na podstawie art. 386 § 4 k.p.c. wyrok podlegał uchyleniu, a sprawa została przekazana Sądowi Rejonowemu do ponownego rozpoznania, w tym również rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego (art.108 § 2 k.p.c.).